

ANALIZA POVERII FISCALE RAMURALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Laura AFTENI, drd., INCE

În articol este analizat nivelul presiunii fiscale prin prisma divizării ramurale a economiei naționale. Scopul acestei segmentări este cunoașterea poverii fiscale pe domenii economice concrete. Este propus și calculat un set de coeficienți și indicatori specifici pentru evaluarea eficienței sistemului fiscal. Deasemenea se face o analiză comparativă a presiunii fiscale cu structura ramurală a PIB-ului.

Cuvinte cheie: politica fiscală, analiza politicii fiscale, impozitarea, eficiența, impozitarea optimă, impozite corporative, impozite și venituri de stat, economie financiară.

Introducere. La momentul actual în legislația Republicii Moldova nu există termeni comuni cu privire la impactul sistemului fiscal asupra activității economice a întreprinderilor. El este substituit prin următoarele noțiuni: „coeficient fiscal”, „rata prelevărilor obligatorii”, „presiune fiscală”, „povară fiscală”, care exprimă intensitatea sarcinii sau obligației contribuabililor de a plăti impozitele către buget.

Indicatorul poverii fiscale asupra contribuabililor, reprezintă un instrument ce măsoară calitatea sistemului fiscal al statului. Sistemul fiscal optim presupune determinarea contribuabililor spre căutarea căilor de creștere a propriei eficiențe economice, și nu reducerea stimulentele antreprenoriale prin fiscalitate. În general optimizarea sistemului fiscal se confruntă cu două fenomene aflate în opoziție permanentă: „eficiența economică” și „echitatea socială”. Optimizarea unuia din aceste fenomene de obicei afectează negativ opozitul.

Nivelul optim al impozitării este o condiție pentru dezvoltarea stabilă a economiei. Această afirmație, la rândul său necesită o argumentare științifică a rolului și esenței poverii fiscale, din punct de vedere impactului asupra dezvoltării producerii, și utilizarea ei în sistemul reglementării economiei de către stat. Totodată este necesară determinarea metodologiei de calcul al poverii fiscale, calcularea nemijlocită și evaluarea raporturilor cu indicatorii principali de dezvoltare social-economică; elaborarea metodelor de reglementare și măsurilor de diminuare a poverii fiscale în scopul stimulării activității economice a subiecților economiei naționale.

Conținutul de bază. Începând cu anul 1998 sistemul fiscal al Republicii Moldova a fost supus unor reforme esențiale, în vederea adaptării lui la noile condiții de piață. Odată cu alte măsuri de politică fiscală, legislația fiscală a fost consolidată într-un document unic – Codul Fiscal, care la moment cuprinde 9 titluri care reglementează impozitul pe venit, taxa pe valoarea adăugată, accizele, impozitul pe bunurile imobiliare, taxele locale, administrarea fiscală, taxele pentru resursele naturale, taxele rutiere. În continuare se vor pune în aplicare titlurile cu privire la impozitele sociale, taxa vamală, alte impozite și taxe, totodată sunt prevăzute și alte măsuri de simplificare și perfecționare a legislației fiscale.

ANALYSIS OF BRANCH TAX BURDEN IN MOLDOVA

Laura AFTENI, PhD Student, NIER

The article analyzes the tax burden through the branch division of the national economy. The purpose of this segmentation is to know the tax burden on specific economic areas. There are proposed and evaluated a set of coefficients and indicators for assessing the efficiency of the tax system. Also there is made a comparative analysis of fiscal pressure with branch structure of GDP.

Key words: policy, analysis of fiscal policy, taxation, efficiency, optimal taxation, business taxes, state taxation and revenue, public economics, financial economics.

JEL Classification: E62, E63, H2, H21, H25, H 71, P43

Introduction. Currently, there are no common terms about the impact of the tax system on economic activity of enterprises in Moldovan legislation. It is substituted by the following terms: "fiscal multiplier", "mandatory levy rate", "tax pressure", "tax burden" which expresses the intensity of taxpayers duty to pay taxes to the budget.

Indicator of tax burden on taxpayers is an instrument that measures the quality of the state's tax system. Optimal tax system involves finding ways for taxpayers to increase their own economic efficiency, not reduction of entrepreneurial incentives through tax. In general fiscal system optimization permanently faces two opposing phenomena "economic efficiency" and "social justice". Optimization of one of these phenomena usually negatively affects the opposite.

The optimal level of taxation is a condition for stable economic development. This assertion, in its turn requires a scientific argument of the role and essence of the fiscal burden, in terms of impact on production development, and its use in the system of state regulation of the economy. It is also necessary to determine the methodology for calculating of the fiscal burden, direct calculation and evaluation of relationships with key indicators of socio-economic development; elaboration of regulatory approaches and measures to reduce the tax burden to stimulate economic activity of national economy subjects.

The basic content. Since 1998 the Moldovan tax system has undergone essential reforms to adapt to the new market conditions. Along with other measures of fiscal policy, tax law has been consolidated into a single document – the Tax Code, which currently includes nine titles covering income tax, VAT, excise, real estate taxes, local taxes, administration tax charges for natural resources, road taxes. Further, will be implemented titles on social taxes, customs duty and other taxes, also there are provided other measures to simplify and improve the tax laws.

Nivelul presiunii fiscale, determinat de ponderea veniturilor fiscale în PIB (fără contribuțiile la BASS și FAOM), a variat de la an la an, cel mai înalt nivel înregistrând în 1998 (23,5%), iar apoi reducându-se pînă la valoarea minimă în 2001 (17,5%). În 2011 acest indicator a atins valoarea de 20,5%, înregistrând o reducere de 3 p.p. comparativ cu anul 1998. În general în Republica Moldova, structura fiscalității, apreciată prin ponderea fiecărui impozit în PIB, este asigurată pronunțat de TVA și accize.

Nivelul presiunii fiscale, determinat de ponderea veniturilor fiscale cu contribuțiile la BASS și FAOM în PIB, a înregistrat o creștere în perioada 2001-2007, de la 24 pînă la 34,1%, datorită unui ritm sporit de creștere a impozitelor directe. Începînd cu anul 2008 valoarea acestui indicator a scăzut treptat pînă la valoarea de 30,4%. Această reducere de asemenea se datorează influenței impozitelor directe, doar că în cazul dat efectul de reducere se datorează introducerii cotei de impozitare „0” asupra venitului persoanelor juridice. Creșterea pronunțată a impozitelor directe în 2004, de la 12,9%, în 2003, la 15,2% în 2004, în mare parte se datorează introducerii primelor de asigurare medicală.

The level of tax burden, determined by the share of tax revenues to GDP (excluding contributions to the SSIB⁴ and CMIF⁵), varied from year to year, the highest level recorded in 1998 (23.5%), and then reduce until the minimum value 2001 (17.5%). In 2011 this indicator reached 20.5%, registered a decrease of 3 p.p. compared to 1998. Generally, in the Republic of Moldova, the tax structure, assessed by share of taxes in GDP, is provided by VAT and excise duties.

The level of tax burden, determined by the share of tax revenues to GDP, including contributions to the SSIB and CMIF, increased in the period 2001-2007, from 24 to 34.1%, due to an increased growth rate of direct taxes. Since 2008 this indicator decreased gradually up to the value of 30.4%. This reduction is also due to influence of direct taxes, but in this case the effect of reduction is due to introduction of the „0” tax rate on corporate income. Pronounced increase of direct taxes in 2004, from 12.9% in 2003 to 15.2% in 2004, mostly due to introduction of health insurance premiums.

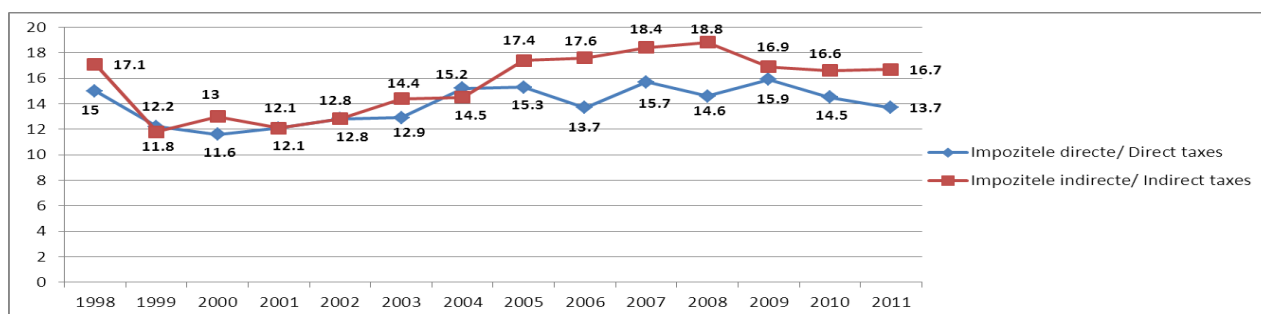

Fig. 1. Evoluția presiunii fiscale în funcție de impozitele directe și indirecte, 1998-2011/

Fig. 1. Evolution of the tax burden based on direct and indirect taxes, 1998-2011

Sursa/Source: Elaborată de autor în baza datelor BNS, Conturi Naționale 1998-2011/Elaborated by author based on NBS, National Accounts 1998-2011.

Analiza eficienței sistemului fiscal și determinarea poverii fiscale în mod ordinar presupune calcularea ponderii veniturilor fiscale în PIB. Majoritatea specialiștilor în domeniu consideră că, cu cât ponderea este mai mică, cu atât este mai favorabil climatul investițional al țării⁶. Alții consideră că, nu există rețete unice pentru alegerea nivelului optim de impozitare, deoarece fiecare țară în parte are o structură individuală a cheltuielilor bugetare⁷.

În opinia autorului, sunt admisibile două puncte de vedere asupra eficienței sistemului fiscal. Pe de o parte cu cât mai mare este ponderea impozitelor în PIB, cu atât este mai multe surse sunt redistribuite prin sistemul de impozitare, astfel cu atât mai eficient este sistemul fiscal.

Din alt punct de vedere, numai în baza calculului ponderii veniturilor fiscale în PIB nu este posibilă evaluarea poverii fiscale efective asupra sectoarelor economiei. Este necesară o analiză complexă a sistemului

Analysis of the efficiency of the tax system and tax burden determination ordinarily involves calculation of the share of tax revenues in GDP. Most experts in the field believe that, how the weight is smaller, much more favorable investment climate of the country is. Others argue that there is a unique formula for choosing the optimal level of taxation, because each country has an individual structure of budgetary expenditures.

According to the author, there are two permissible views on the effectiveness of the tax system. On one hand, the larger the share of taxes in GDP, so many sources is redistributed through the tax system, so the more efficient is the tax system.

From another point of view, only based on the share of tax revenue to GDP calculation is not possible to evaluate the effectiveness of tax burden on economic sectors. It is necessary to analyze complex tax system in terms of basic

4 State Social Insurance Budget

5 Compulsory Health Insurance Fund

6 Шаталов С. Д. Развитие российской налоговой системы // Финансы. - 2011. - № 2. - С. 4

7 Симонов В. В., Сулакшин С. С., Подпорина И. В., Погорелко М. Ю. (2008). Бюджет и налоги в экономической политике России. М.: Научный эксперт. С. 66

de impozitare prin prisma activităților economice de bază și a ramurilor industriale pe următoarele direcții: analiza structurii PIB-ului după tipul veniturilor primare, evaluarea potențialului lor fiscal; compararea poverii fiscale cu structura ramurală a PIB-ului; calculul structurii sectoriale a veniturilor fiscale.

Pentru evaluarea eficienței sistemului fiscal se propune înlocuirea bazei de calcul ordinare PIB cu VAB. Și prin urmare, analiza ramurilor economiei naționale prin prisma unor coeficienți specifici de calcul al presiunii fiscale⁸:

1. Coeficientul poverii fiscale asupra valorii adăugate brute, care permite determinarea influenței presiunii fiscale asupra productivității ramurii.

$$K_{pf_r}^{VAN} = \frac{I_r}{VAB} \quad (1)$$

unde:

I_r – valoarea totală a impozitelor plătite de ramura;

VAB – valoarea adăugată brută generată de ramura concretă.

2. Coeficientul poverii fiscale asupra profitului brut (EBE) în VAB – în vederea determinării coraportului dintre presiunea fiscală și mijloacele financiare proprii (inclusiv amortizarea și profitul).

$$K_{pf_r}^P = \frac{I_r}{P_b} \quad (2)$$

unde:

I_r – valoarea totală a impozitelor plătite de ramura;

P_b – valoarea profitului brut (EBE) al ramurii în VAB generată de către ramură.

3. Coeficientul poverii fiscale asupra profitului net – pentru determinarea coraportului dintre presiunea fiscală și profitul net în VAB.

$$K_{pf_r}^{Pnet} = \frac{I_r}{P_{net}} = \frac{I_r}{P_b - C_{cf}} \quad (3)$$

unde:

P_b – profitul brut realizat de ramură;

C_{cf} – consumul capitalului fix (inclusiv salariile plătite la negru).

Statistica oficială nu publică datele cu privire la impozitul pe venit pe principalele activități economice. Pentru determinarea mărimii impozitului pe venit achitat pe domenii, se aplică rata efectivă de impozitare în anul respectiv asupra venitului impozabil¹¹.

Presiunea fiscală asupra valorii adăugate brute pe economie (2010¹² comparativ cu 2005) s-a redus cu 2.75 puncte procentuale. Se observă o diferențiere mare pe domeniile economiei naționale. Cel mai mult s-a redus, începînd cu anul 2008, presiunea fiscală în construcții, comerț și transport, odată cu introducerea cotei „0” de impozitare a venitului persoanelor juridice. Cea mai mare diferențiere, precum și cea mai mare presiune fiscală (cu excepția pescuitului și pisciculturii), însă se observă în industria

economic activities and industries in the following areas: structural analysis of GDP by type of primary income tax assessment of their potential; comparing the tax burden branch structure of GDP; structure of tax revenue calculation.

To assess the effectiveness of fiscal system there is proposed to replace tax base from ordinary GDP with GVA⁹. And therefore, to analyze branches of the national economy through the specific coefficients for calculating the tax burden:

1. Coefficient of tax burden on gross value added, which allows determining the influence of the tax burden on industry productivity.

where:

I_r – total amount of taxes paid by branch;

VAB – gross value added generated by specific branch.

2. Coefficient of tax burden on gross profit (GOS¹⁰) in GVA – to determine the correlation between the tax burden and equity financial resources (including depreciation and profit).

where:

I_r – total amount of taxes paid by branch;

P_b – value of gross profit (GOS) of the sector in GVA generated by branch.

3. Coefficient of tax burden on net profit - to determine the correlation between the tax burden and net profit in the GVA.

where:

P_b – gross profit realized by branch;

C_{cf} – consumption of fixed capital (including illegal paid wages).

The official statistics do not publish data on income tax on the major economic activities. For the determination of the income tax paid by branches we shall apply effective tax rate on taxable income in the relevant year.

Fiscal pressure on GVA per economy (2010 compared to 2005) decreased by 2.75 percentage points. There is a big difference in the fields of national economy. Most declined, starting with 2008, the tax burden in construction, trade and transport, by the introduction of the "0" rate of corporate income tax. The biggest difference, and the highest tax burden (excluding fishery and pisciculture), is observed in processing and extractive industries: if in 2005 the tax

8 Сайфиева С. Н. Методика расчета и эффективность отраслевой налоговой нагрузки в 2000-2008 гг. // Финансы - 2010. - № 12. С. 40-46.

9 GVA - gross value added.

10 GOS – gross operating surplus

11 Rezultatul financiar pînă la impozitare. Profit (+), pierdere (-), mln lei (2005-2011). BNS

12 Nu comparăm cu datele anului 2011, deoarece presupunem că aceste date încă vor fi modificate esențial.

prelucrătoare și cea extractivă: dacă în 2005 presiunea fiscală pe industria prelucrătoare depășea presiunea pe industria extractivă de 1.2 ori, în 2010 acest decalaj a crescut pînă la 2 ori.

burden on processing industry exceeded pressure on extractive industry 1.2 times, then in 2010 this gap increased to 2 times.

Tabelul 1/Table 1

Presiunea fiscală asupra VAB, %/ Tax burden on GVA, %

Anii/Years	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total	32.49	32.61	34.51	32.01	29.20	29.74	13.26
A Agricultura, economia vinatului si silvicultura/ Agriculture, hunting and forestry	8.99	8.41	9.22	8.11	7.57	6.60	1.49
B Pescuitul, piscicultura/Fishery, pisciculture	230.52	284.31	350.39	318.33	210.90	247.65	17.78
C Industria extractivă/Extractive industry	93.51	65.51	67.58	65.88	67.92	71.21	8.53
D Industria prelucrătoare/Processing industry	116.85	122.42	136.27	146.61	139.38	142.42	39.19
E Energie electrica si termica, gaze si apa/ Electricity, gas and water	21.87	14.48	35.26	26.35	21.84	21.46	17.30
F Constructii/Construction	21.65	21.00	19.27	14.26	15.05	15.37	8.76
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul/ Wholesale and retail trade	22.53	23.27	24.36	18.54	16.30	16.63	10.89
I Transporturi și comunicații/ Transport and communications	23.68	24.71	21.82	10.92	11.21	11.98	6.01
Altele (H, J-P)/Others	12.04	12.17	12.32	11.65	12.18	12.42	11.34

Sursa/Source: Calculele autorului în baza rapoartelor BNS, Conturi Naționale 2005-2011/Author's calculations based on NBS reports, National Accounts 2005-2011.

Presiunea fiscală asupra profitului brut în general pe economie nu s-a modificat esențial în 2010 față de 2000, reducerea înregistrată este de 0.12 p.p. Aici diferențierea este și mai mare. Presiunea fiscală asupra profitului brut generat de industria extractivă și prelucrătoare, sectorului energetic și a pisciculturii este enormă. La acest capitol este necesară implementarea unor măsuri concrete de reducere a presiunii fiscale, întrucît anume profitul reprezintă sursa de bază pentru dezvoltarea ramurilor.

Tax burden on gross profit, generally in the economy, has not essentially changed in 2010 compared to 2000; the recorded reduction is 0.12 pp. Here differentiation is even greater. Tax burden on gross profit generated by extractive and processing industries, energy and fisheries sectors is huge. In this respect, it is necessary to implement concrete measures to reduce the tax burden, because especial profit represents the main source for branches development.

Tabelul 2/Table 2

Presiunea fiscală asupra EBE (profitului brut), %/ Tax burden on GOS (gross profit), %

Anii/ Years	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total	60.20	61.53	63.97	70.33	67.64	72.15	71.08	70.21	66.55	65.80	60.08	25.98
A	36.50	37.03	35.85	34.51	30.92	27.95	23.84	23.66	10.15	9.21	7.55	1.71
B	309.85	93.53	216.71	838.14	574.61	1028.40	1345.19	636.20	1989.93	55989.89	1569.64	90.78
C	250.40	157.90	139.35	143.28	100.84	214.16	129.93	153.93	177.73	376.14	307.21	33.27
D	174.12	150.49	179.80	246.37	246.80	299.46	319.04	350.04	450.34	462.02	356.72	84.34
E	323.47	201.45	506.73	2028.38	156.72	481.14	59840.57	204.64	311.88	277.47	152.76	83.63
F	44.49	66.79	49.57	51.81	50.28	56.81	55.81	44.41	29.47	35.00	30.82	16.49
G	36.08	36.81	42.67	42.58	46.86	51.63	48.45	45.11	37.33	33.03	32.98	20.18
I	42.96	47.53	47.81	46.94	42.55	41.40	37.77	33.68	19.51	19.38	19.84	10.16
H, J-P	52.98	57.62	54.49	51.46	50.33	47.06	46.58	41.14	28.53	35.86	36.37	34.13

Sursa/Source: Calculele autorului în baza rapoartelor BNS, Conturi Naționale 2000-2011/Author's calculations based on NBS reports, National Accounts 2000-2011.

Din păcate nu este posibilă calcularea celui de a treilea indicator, pentru că nu se cunoaște valoarea consumului capital fix.

Indicatorii suplimentari pentru reflectarea presiunii fiscale pe grupe de impozite sunt:

- ponderea contribuțiilor sociale de stat în VAB, %;
- ponderea impozitelor nete pe produse în VAB, %;
- ponderea altor impozite pe producție în VAB, %.

Unfortunately, it is not possible to calculate the third coefficient, because it does not know the value of fixed capital consumption.

Additional indicators to reflect the tax burden on groups of taxes are:

- share of social contributions in GVA, %;
- share of net taxes on products in the VAB, %;
- share of other taxes on production in GVA, %.

Acești indicatori permit caracterizarea gradului influenței unor impozite asupra valorii adăugate din diferite domenii de activitate economică.

Ponderea contribuțiilor sociale în VAB în 2011 (indiferent de reducerea cotei de impozitare de la 31% în 2000 până la 23% în 2011) a crescut cu 1,38 p.p. în ansamblu pe economie. În particular cea mai mică pondere se înregistrează în domeniul agricol, care pe lângă toate a scăzut în 2011 cu 0,58 p.p. comparativ cu anul 2000. Cea mai mare pondere se înregistrează în domeniul energetic, 16,13% în 2011, care s-a redus comparativ cu anul 2000 cu 5,35 p.p.

These indicators allow the characterization of the degree of the influence of taxes on added value in various fields of economic activity.

Share of social contributions in GVA in 2011 (regardless of the tax rate reduction from 31% in 2000 to 23% in 2011) increased with 1.38 pp. as a whole economy. In particular, the lowest share is registered in agriculture, which besides all decreased in 2011 compared to 2000 by 0.58 pp. The highest share is registered in energetic sector, 16.13% in 2011, however, this was reduced too by 5.35 pp. compared to 2000.

Tabelul 3/Table 3

Ponderea contribuțiilor sociale de stat în VAB, %/Share of social contributions in GVA, %

Anii/Years	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total	7.42	8.03	8.56	8.42	8.88	8.87	8.31	8.50	8.69	9.16	8.61	8.80
A	3.13	2.73	4.21	4.41	3.31	3.06	2.51	3.31	4.03	3.73	2.28	2.55
B	15.19	8.10	8.57	8.47	9.94	10.01	14.79	12.28	12.26	10.38	9.86	10.60
C	17.94	15.28	14.19	10.87	10.65	11.18	9.27	9.81	9.06	8.66	7.35	7.39
D	10.12	10.79	9.84	9.30	10.93	11.47	10.11	10.53	10.40	9.86	9.04	9.48
E	21.48	14.74	17.93	19.13	17.12	17.18	20.38	17.57	15.81	15.01	14.21	16.13
F	7.38	10.39	8.05	8.21	9.26	11.05	9.75	8.99	8.25	7.64	7.42	8.06
G	3.35	4.07	4.85	4.81	6.03	6.37	5.94	6.37	6.76	6.87	6.77	8.15
I	7.05	7.09	8.48	7.55	7.61	6.96	5.34	5.15	5.24	6.58	6.61	6.78
H, J-P	10.77	11.68	11.35	10.93	11.49	11.26	10.90	10.26	10.50	11.32	11.40	10.97

Sursa/Source: Calculele autorului în baza rapoartelor BNS, Conturi Naționale 2000-2011/Author's calculations based on NBS reports, National Accounts 2000-2011.

Impozitele nete pe produse (BNS) sunt impozitele prelevate proporțional cu cantitatea sau valoarea bunurilor și serviciilor produse, comercializate sau importate de rezidenți (taxa pe valoarea adăugată (TVA), accizele, impozitele pe bunurile și serviciile importate) minus subvențiile pe produse. Cea mai mare pondere a acestora se reflectă în piscicultură, industria extractivă și prelucrătoare. Iar ca tendință generală ele au avut o creștere cu 5,72 p.p. în 2010 față de anul 2000. Ulterior, se va continua analiza impactului acestor impozite asupra capacității de auto-dezvoltare a ramurilor economiei naționale, în vederea determinării măsurilor de optimizare a poverii fiscale produse de ele.

Net taxes on products (NBS) are taxes collected proportionally to the quantity or value of goods and services produced, sold or imported by residents (value added tax (VAT), excise taxes on imported goods and services) minus subsidies on products. The largest shares of these are reflected in the fishery, extractive and processing industries. And as general tendency, they increased by 5.72 pp. in 2010 compared to 2000. Subsequently, it will be continued the analyze of the impact of these taxes on self-development capacity of the economy's branches, in order to determine the measures to optimize the tax burden caused by them.

Tabelul 4/Table 4

Ponderea impozitelor nete pe produse în VAB, %/Share of net taxes on products in GVA, %

Anii/Years	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Total	14.25	13.58	14.56	17.41	16.40	19.09	19.86	20.30	21.53	18.93	19.97	3.44
A	1.34	1.66	1.85	2.97	3.07	3.05	3.72	2.25	0.00	0.84	2.12	0.00
B	87.64	38.97	107.60	125.94	141.87	217.84	272.14	267.75	295.75	197.14	233.68	0.00
C	15.91	26.16	28.77	29.94	23.30	74.62	48.23	51.72	52.45	55.80	60.03	0.51
D	79.13	60.14	72.66	80.87	81.50	100.42	108.53	119.68	134.42	128.31	132.13	29.13
E	24.16	35.90	1.11	3.05	2.15	2.46	1.75	1.08	2.73	2.33	2.53	0.49
F	4.52	6.82	6.66	7.78	5.77	6.13	6.36	5.36	5.23	6.71	7.21	0.07
G	1.70	1.73	7.03	8.22	8.69	10.16	10.40	9.77	8.86	7.62	7.93	0.12
I	0.00	4.58	3.23	3.65	3.16	3.90	5.54	5.39	4.89	4.13	4.82	0.00
H, J-P	0.47	0.65	0.31	0.35	0.15	0.00	0.00	0.09	0.62	0.55	0.68	0.01

Sursa/Source: Calculele autorului în baza rapoartelor BNS, Conturi Naționale 2000-2011/Author's calculations based on NBS reports, National Accounts 2000-2011.

Totodată, este important de menționat că, cea mai mare pondere în structura impozitelor nete pe produse o are taxa pe valoare adăugată, ponderea ei fiind diversă de la o ramură la alta. Dinamica ponderii pe toate activitățile, în perioada 2002-2011, este prezentată în Figura 2.

It is also important to note that, the biggest weight in the structure of taxes on products has value added tax, its share being diverse from one branch to another. Dynamics of VAT share per economy during the period 2002-2011, is shown in Figure 2.

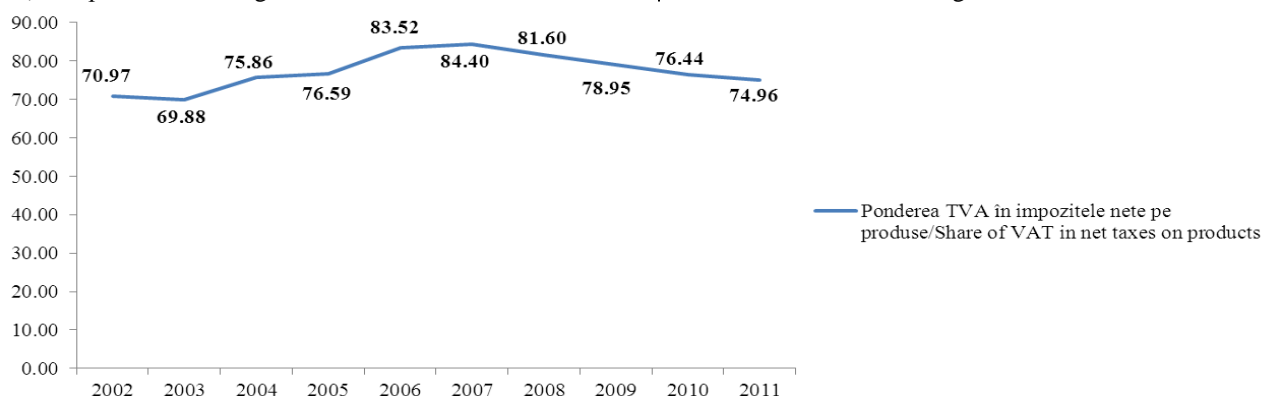

Fig. 2. Dinamica ponderii TVA în impozitele nete pe produse, pe economie în ansamblu, 2002-2011/

Fig. 2. Dynamics of VAT share in net taxes on products, per economy, 2002-2011

Sursa/Source: Elaborată de autor în baza datelor BNS, Conturi Naționale 2002-2011/Elaborated by author based on NBS, National Accounts 2002-2011.

În procesul de producție, sunt prezente și *alte taxe și impozite* (legate de utilizarea factorilor de producție, licențele pentru unele activități economice, sau alte plăți obligatorii necesare în activitatea de producere, inclusiv impozitul funciar, taxa pentru utilizarea resurselor naturale etc.), care însă nu reprezintă o pondere importantă în VAB (mai puțin de 2%). Ponderea acestor impozite pe economie a avut o tendință de diminuare, cu 0,79 p.p. în 2011 față de anul 2000 (de la 1,81 la 1,02%). Însă este necesar să menționăm că cea mai mare pondere aceste impozite au avut-o în sectorul energetic (valoarea maximă 7,8% în 2008), agricultură (2-5%) și piscicultură (valoarea maximă 10,32% în 2008).

Calcularea indicatorilor ramurali ai poverii fiscale, și anume în cazul în care o anumită ramură a economiei generează o valoare adăugată semnificativă, iar povara fiscală asupra ramurii este ridicată, determină necesitatea întreprinderii unor măsuri de diminuare a poverii fiscale, de creare a stimulentei fiscale ce ar favoriza creșterea productivității în ramura respectivă. Pe de altă parte, dacă valoarea adăugată generată nu este semnificativă, însă ramura beneficiază de unele înlesniri fiscale, este indicată renunțarea la unele înlesniri fiscale excesive.

Production process includes also *other taxes* (related to production factors, licenses for certain economic activities or other mandatory payments necessarily for production, including land tax, fee for use of natural resources, etc.), which does not represent a significant share in GVA (less than 2%). The share of these taxes in the economy has had a downward trend, with 0.79 pp in 2011 compared to 2000 (from 1.81 to 1.02%). However, it is necessary to mention that the biggest share of these taxes have had energy (maximum 7.8% in 2008), agriculture (2-5%) and fishery (maximum 10.32% in 2008).

Calculation of indicators of fiscal pressure on branches, especially in case that a particular branch of economy is generating substantial additions and tax burden on this industry is high, determines the need to take measures to reduce the tax burden, create tax incentives that encourage productivity growth in the respective sector. On the other hand, if the added value is not significant, but branch benefit from some tax breaks, is shown giving up to some excessive tax benefits.

Tabelul 5/Table 5

Contribuția ramurilor economiei naționale la formarea VAB, %/
Contribution of national economy branches to GVA formation, %

Anii/Years	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
A	29.00	25.40	24.02	21.46	20.42	19.48	17.34	11.97	10.67	10.06	14.41	14.72
B	0.03	0.06	0.06	0.06	0.05	0.05	0.04	0.04	0.04	0.05	0.04	0.04
C	0.18	0.21	0.25	0.30	0.39	0.45	0.60	0.59	0.61	0.47	0.45	0.51
D	16.26	17.92	17.03	18.13	16.90	15.88	15.00	14.19	13.70	12.58	12.72	13.68
E	2.19	3.12	2.53	2.23	2.59	2.44	2.03	2.37	2.57	2.75	2.75	2.65
F	3.09	3.48	3.38	3.45	4.00	3.98	4.76	5.82	6.02	4.15	4.07	3.98
G	14.28	13.64	12.64	12.61	12.30	12.43	13.78	15.12	15.74	15.65	15.38	16.26
I	10.90	11.77	11.45	12.66	13.74	14.56	14.16	14.82	14.68	14.22	13.52	13.16

Sursa/Source: Calculele autorului în baza rapoartelor BNS/Author's calculations based on NBS reports.

Concluzii. Cea mai mare pondere în crearea VAB o au 4 ramuri ale economiei naționale: agricultura, industria prelucrătoare, comerțul și transporturile. În baza calculelor anterioare pot fi marcate următoarele:

1. Din punctul de vedere al fiscalității, poziția extrem de favorabilă este ocupată de ramura agricolă. Presiunea fiscală în acest sector al economiei naționale înregistrează cele mai reduse valori, după toți indicatorii propuși în lucrare. Totodată acest fapt este justificat prin poziția ramurii respective în contribuția sa la formarea valorii adăugate brute (a doua după mărime și în creștere în ultimii 3 ani).

2. Ramura transporturilor și comunicațiilor este poziționată pe locul doi din punctul de vedere al avantajelor fiscale, deși contribuția ei la formarea VAB noucreate este pe locul 4 pe plan național.

3. Presiunea fiscală asupra profitului brut generat de industria prelucrătoare este enormă. La acest capitol, în opinia autorului, este necesară implementarea unor măsuri concrete de reducere a presiunii fiscale, întrucât anume profitul reprezintă sursa de bază pentru dezvoltarea ramurilor.

4. De altfel și ponderea impozitelor nete pe produse pentru industria prelucrătoare este a doua după mărime. Astfel ponderea relativ joasă a TVA în structura impozitelor nete (în mediu 70%), indică cotele înalte a accizelor și taxelor vamale la materia primă importată.

Conclusions. The largest share in GVA formation is owned by four branches of economy: agriculture, processing industry, trade and transport sectors. Based on previous calculations can be marked following:

1. From the taxation point of view, agricultural sector's position is extremely favorable. Fiscal pressure, in this sector of the national economy, recorded the lowest values according to all indicators proposed in the paper. However, it is justified by the branch position in contribution to gross value added (the second largest and growing in the last 3 years).

2. Transport and communications branch ranks second in terms of tax advantages, although its contribution to the GVA formation is 4th at the national level.

3. Tax burden on gross profit generated by processing industry is huge. In this respect, in author's opinion, it is necessary to implement concrete measures to reduce the tax burden, because especial profit represents the main source for branches development.

4. In fact, the share of net taxes on products for processing industry is the second largest. So the relatively low share of VAT in net tax structure (averaging 70%), indicate high rates of excise and customs duties on imported raw material.

Referințe bibliografice / References

1. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Conturile Naționale, 1998-2011 [accesat 18 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2334>
2. MINISTERUL FINANTELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA. Nota tehnică nr. 1: Privind impactul măsurilor de politică fiscală în 1998-2009 [accesat 7 octombrie 2013]. Disponibil: http://www.mf.gov.md/common/middlecost/middlecostperiod/nota_1.pdf
3. SECRIERU, A., STAMATE, O. *Ghidul procesului bugetar al Republicii Moldova*. Chișinău: Epigraf, 2009. 79 p. ISBN 978-9975-947-64-0.
4. САЙФИЕВА, С.Н. Методика расчета и эффективность отраслевой налоговой нагрузки в 2000-2008 гг. В: Финансы. 2010, № 12, сс. 40-46.
5. САЙФИЕВА, С.Н. Российская система налогообложения: взгляд изнутри. В: Вопросы экономики. 2012, № 12, сс. 116-132.
6. СИМОНОВ, В.В., СУЛАКШИН, С.С., ПОДПОРИНА, И.В., ПОГОРЕЛКО, М.Ю. *Бюджет и налоги в экономической политике России*. Москва: Научный эксперт, 2008. 240 с. ISBN 978-5-91290-033-4.
7. ШАТАЛОВ, С.Д. Развитие российской налоговой системы. В: Финансы. 2011, № 2, с. 4.

Recomandat spre publicare: 19.03.2014